

Natura 2000 Goričko

Projektna naloga za interpretacijo Nature 2000

Avtorici projektne naloge z vsebinsko zasnovo:

Nataša Moršič in Mojca Podletnik

Maj 2024

Krajinski park Goričko

Goričko je gričevnata pokrajina na skrajnem severovzhodnem delu Slovenije. Na jugu pokrajine gričevje počasi prehaja v Mursko ravan v ravninski regiji Ravensko in Dolinsko. Na zahodu Goričko meji na Avstrijo in na vzhodu na Madžarsko.

Zaradi nenehne obmejne lege, gričevnatega površja in odmaknjenosti od večjih središč je pokrajina Goričkega bila skozi zgodovino prikrajšana tvorbe večjih naselij, industrije in obljudenih prometnih poti. Tukajšnje prebivalstvo se je tako bilo primorano ukvarjati pretežno s samooskrbnim kmetijstvom.

Danes spoznavamo, da je ravno slednje prispevalo k ohranitvi izjemne krajinske in biotske pestrosti, kar danes Goričko zaznamuje in loči od drugih pokrajin, ki so zaradi intenzivnega gospodarjenja s prostorom to izgubili.

Zaradi izjemne krajinske pestrosti in visoke biotske raznovrstnosti je Vlada Republike Slovenije 9. oktobra leta 2003 območje razglasila za Krajinski park Goričko kot zavarovano območje narave. Za upravljanje parka je Vlada Republike Slovenije ustanovila Javni zavod Krajinski park Goričko, ki v okviru javne službe ohranjanja narave opravlja varstvene, razvojne, strokovne, nadzorne in upravljavske naloge na območju parka.

Velikost parka: 462 km²

Upravljalec: Javni zavod Krajinski park Goričko

Število občin: 11
Cankova, Dobrovnik, Gornji Petrovci, Grad, Hodoš, Kobilje, Kuzma, Moravske Toplice, Puconci, Rogašovci, Šalovci.

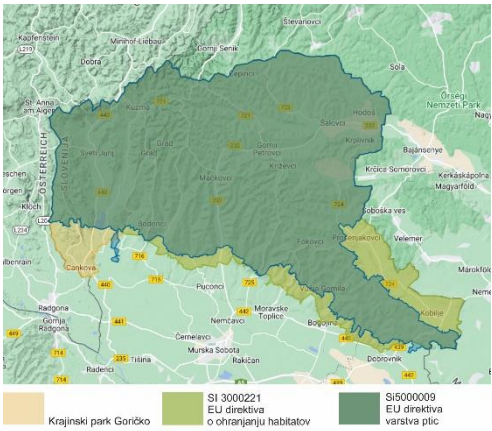
Število vasi: 90

Število prebivalcev 2018: 17.500

Natura 2000 Goričko

Sistem varstva Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, določenih v državah članicah Evropske unije z namenom ohranjanja narave. Območja so vzpostavljena na podlagi Direktive o ptičah in Direktive o habitatih, ki narekujeta, da vsaka država določi območja za varovanje evropsko pomembnih vrst in habitatov.

Na območju Natura 2000 Goričko po Direktivi o ptičah na Posebnem območju varstva varujemo 14 vrst ptic. V skladu z Direktivo o habitatih na Posebnem ohranitvenem območju varujemo 1 rastlinsko vrsto, 24 živalskih vrst in 7 habitatnih tipov. V Sloveniji smo območja Natura 2000 razglasili ob vstopu v Evropsko unijo leta 2004.

Slika 1 Natura 2000 Goričko

Grad Grad na Goričkem

Razstava bo umeščena v poslopje gradu Grad na Goričkem. Upravljalec kulturnega spomenika državnega pomena, gradu Grad (EŠD 159), je Javni zavod Krajinski park Goričko (JZ KPG). Upravljanje je bilo JZ KPG dodeljeno s Sklepom vlade RS (UL RS 3/2004,50/2005 in 24/2018). Grad je opredeljen za kulturno dediščino stavb s parki ali z vrtovi, profane narave.
Za grad Grad je bil l. 2009 izdelan Konservatorski načrt št. 2312103b-09ARH.

V gradu Grad je sedež JZ KPG. V okviru delovanja JZ KPG je vzpostavljeno središče za obiskovalce gradu Grad in zavarovanega območja Krajinski park Goričko, ki zagotavlja dostopnost vsebin z zgodovinsko, etnološko in naravoslovno vsebino dnevnim obiskovalcem. Grad ponuja možnost prenočevanja in informacije o turistični ponudbi na območju KPG.

Slika 2 Grad na Goričkem, M. Konstanjšek

Grad Grad na Goričkem letno obišče okoli 17.000 obiskovalcev, med katerimi prevladujejo odrasli obiskovalci. Otroci in dijaki predstavljajo dobrih 40 %, od tega je veliko šolskih skupin.

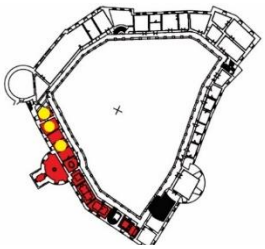
Razstava Natura 2000 Goričko

V sklopu Programa evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji je bil JZ KPG, kot upravljavec gradu Grad, s strani posredniškega telesa, Ministrstva za kulturo, pozvan k predložitvi vloge za neposredno potrditev operacije za vzpostavitev interpretacije Nature 2000 v prostorih gradu Grad.

Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v sklopu *specifičnega cilja RSO2.7 Izboljšanje varstva in ohranjanja narave ter biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture, tudi v mestnem okolju, in zmanjšanje vseh oblik onesnaževanja* (ESRR) predvideva ukrepe za izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v omrežju Natura 2000 in na drugih prednostnih območjih varstva narave, ki so namenjeni prioritetnim Natura 2000 območjem za izboljšanje stanja vrst in habitatnih tipov, pri čemer so vlaganja osredotočena na ukrepe izboljšanja stanja biotske raznovrstnosti v omrežju Natura 2000 in na drugih prednostnih območjih varstva narave in med drugim podpirajo aktivnost » *zagotovitev kakovostne interpretacije na delih narave, ki so urejeni za obiskovanje z namenom ozaveščanja javnosti*«.

Arhitektura

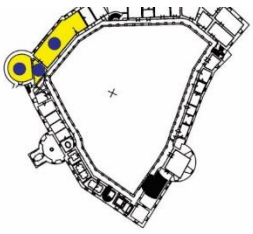
Za vzpostavitev razstavnih prostorov za interpretacijo vsebin Natura 2000 je predvidena prenova skupno 6 prostorov v jugozahodnem (slika 4) in zahodnem (slika 5) traktu gradu Grad s pripadajočim arkadnim hodnikom.

Slika 4 Jugozahodni trakt gradu Grad

Obnova prostorov, hodnika, dvižna ploščad za gibalno ovirane osebe, ureditev poti do dvižne ploščadi in umestitev razstave bo zasledovala vse arhitekturne značilnosti obstoječih prostorov in smernice ZVKDS, vključno s potjo do lokacije dvižne ploščadi.

Razstava bo povezovalni člen med arhitekturno- zgodovinskimi značilnostmi prostorov in sodobnejšo predstavitvijo prvin kulturne krajine Goričkega, rastlinskih in živalskih vrst ter kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov območja Natura 2000 Goričko.

Slika 5 Zahodni trakt gradu Grad

Grafično oblikovanje in načrt razstave bosta izdelana s strani na javnem razpisu izbranega ponudnika z ustreznimi referencami na področju oblikovanja interpretativno-naravoslovnih razstav.

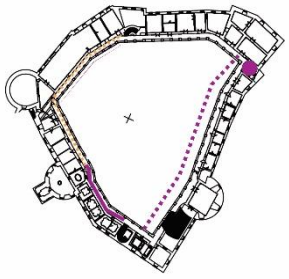
Grafična rdeča nit razstave bo določena v sodelovanju z oblikovalcem razstave.

Fonti in barvna lestvica bo določena v podrobnem načrtu razstave. Pogoj za izbor fontov bo lahka berljivost in možnost uporabe v **bold** in *italic* obliki.

Barvna lestvica izhaja iz barvne letvice logotipa KPG. Z barvno shemo bo določena struktura vsebine. S pomočjo izbrane barvne sheme bo določeno katere barva se uporabi za besedila: naslove, citate, opise vrst ... Prav tako se določijo barve za podlage besedila in podlaga za likovno uravnoteženje besedil, fotografij in risb. Razstava mora biti oblikovana brez pretiranega dekorativnega balasta.

Jezik razstave: slovenščina in angleščina.

Dostopnost: Dostopnost za gibalno ovirane osebe se zagotovi z montažo dvižne ploščadi na stopnišču ali druge ustrezne rešitve. V sklopu zagotavljanja dostopnosti za invalide se uredi pot od glavnega vhoda do lokacije dvižne ploščadi ter del kamnitega tlaka na arkadnem hodniku kot komunikacijske poti do območja urejanja arkadnega hodnika, ki bo urejen za potrebe vzpostavitve razstave (slika 6).

Slika 6 Ureditev dostopa za invalide

Dostopnost za invalide se zagotovi v skladu s priporočili pri načrtovanju razstave in obsega ustrezno višino pultov in informacijskih tabel, taktilne elemente v posameznih prostorih, elemente z krajšimi besedili za slabovidne na ustrezni barvni podlagi in velikostjo fontov, povzetke besedil in podnapisi pri video vsebinah.

Izhodišče za pripravo vsebine razstave

Izhodišče za idejno zasnovo razstave je Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023–2028 (v nadaljevanju: PUN), ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije oktobra 2023. Podrobnejše izhodišče je Priloga C programa: Predlogi prednostnih projektov s seznamom območij, habitatnih tipov, vrst in prednostnih objektov kulturne dediščine (v nadaljevanju: Priloga C).

V PUN je za območje Natura 2000 Goričko za naslavljanje navedenih 12 vrst in 6 HT v neugodnem stanju ohranjenosti na območjih SAC Goričko (SI3000221) in SPA Goričko (SI5000009).

grmišča in travišča
- nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis*) (HT_6510)
- polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (*Festuco-Brometalia*) (*pomembna
- rastišča kukavičevk) (HT_6210)
- travniki s prevladujočo stožko (*Molinia spp.*) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) (HT_6410)

gozdni habitatni tipi
- Bukovi gozdovi *(Luzulo-Fagetum)* (HT_9110)
- Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi *(Erythronio-Carpinion)* (HT_91L0)
- Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka); *(Alnus glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae))* (HT_91E0)

metulji
- travniški postavnež *(Euphydryas aurinia)* (SP_1065)
- strašničin mravljiščar *(Maculinea teleius)* (SP_1059)
- temni mravljiščar *(Maculinea nausithous)* (SP_1061)

hrošči
- močvirski krešič *(Carabus variolosus*) (SP_4014)
- puščavnik *(Osmoderma eremita)* (SP_1084)

dvoživke
- hribski urh *(Bombina variegata)* (SP_1193)
- veliki pupek *(Triturus carnifex)* (SP_1167)

mehkužci
- navadni škržek *(Unio crassus)* (SP_1032)

sesalci
- vidra *(Lutra lutra)* (SP_1355)

ptice
- prepelica *(Coturnix coturnix)* (A113)
- smrdokavra *(Upupa epops)* (A232)
- veliki skovik *(Otus scops)* (A214)

Prednostni objekti kulturne dediščine
- grad Grad*

*Objekti kulturne dediščine, ki so označeni z zvezdico, so prednostni za financiranje iz sredstev PEKP, specifičnega cilja 2.7. Izboljšanje varstva in ohranjanja narave ter biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture, tudi v mestnem okolju, in zmanjšanje vseh oblik onesnaževanja, ukrepa za izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v omrežju Natura 2000 in na drugih prednostnih območjih varstva narave, iz sredstev Ministrstva za kulturo kot posredniškega organa.

Razstava

Za vzpostavitev razstavnih prostorov za interpretacijo vsebin Natura 2000 Goričko je načrtovana obnova skupno 6 prostorov v jugozahodnem in zahodnem traktu gradu Grad s pripadajočim arkadnim hodnikom. Vsebinska rdeča nit razstave je Mozaična kulturna krajina Goričkega. Razstava je zasnovana kot mozaik življenjskih prostorov na Goričkem s poudarkom na habitatnih tipih in vrstah, ki jih varujemo na območju Natura 2000 Goričko. V ospredju razstave so habitatni tipi iz Priloge C, ki jih dopolnjujejo ostale vrste območja Natura 2000 Goričko in zavarovane ter splošno razširjene vrste na Goričkem. Pomemben element je predstavitev človekovega sobivanja z naravo na Goričkem, v preteklosti in danes.

Razporeditev vsebin po prostorih:

1 Predstavitev območja Goričko in sistema varstva narave Natura 2000.
2 Mokrišča s poudarkom na vrstah vidra, hribski urh in veliki pupek.
3 Gozd s poudarkom na gozdnih HT.
4 Travniški visokodebelni sadovnjaki s poudarkom na smrdokavri in velikem skoviku.
5 Travniki s poudarkom na treh travniških HT, treh vrstah metuljev in prepelici.
6 Naravoslovna učilnica.

Slika 7 Vsebina po prostorih

Vsebinski gradniki razstave in presek s Prilogo C

Vrste, ki jih določa Priloga C PUN so vsebinsko ustrezno razporejene v razstavne prostore glede na njihovo značilno življenjsko okolje ali na življenjski prostor, kjer se vrsta ali HT najpogosteje pojavlja. V nadaljevanju idejne zasnove razstave je na koncu vsakega sklopa razstave (prostora) naveden kumulativni seznam vrst in HT iz priloge C PUN in drugih kvalifikacijskih Natura 2000 vrst območja Goričko, ki bodo v posameznem delu oz. prostoru razstave naslovljeni.

Mozaična kulturna krajina Goričkega in Natura 2000	Predstavitev sistema varstva narave Natura 2000 – splošno in območja Natura 2000 Goričko
Mokrišča	Hribski urh (*Bombina variegata*); veliki pupek (*Triturus carnifex*); vidra (*Lutra lutra*); navadni škržek (*Unio crassus*)
Gozdovi	Bukovi gozdovi - HT_9110; ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi - HT_91L0; obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja- HT_91E0; močvirski krešič (*Carabus variolosus)*, puščavnik (*Osmoderma eremita*)
Visokodebelni sadovnjaki	Smrdokavra (*Upupa epops*); veliki skovik (*Otus scops*)
Travniki	Polnaravna suha travišče in grmiščne faze - HT 6210; travniki s prevladujočo stožko - HT 6410; nižinski ekstenzivno gojeni travniki - HT 6510; travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*);strašničin mravljiščar (*Maculinea teleius);* temni mravljiščar (*Maculinea nausithous*); prepelica (*Coturnix coturnix*)
Naravoslovna učilnica	Predstavitev sistema varstva narave Natura 2000 – splošno in območja Natura 2000 Goričko

Cilji, metode in pripomočki

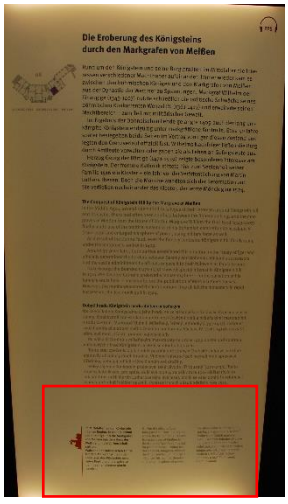
Razstava Natura 2000 Goričko je pomembno komunikacijsko sredstvo JZ KPG z jasno določenimi izobraževalnimi in ozaveščevalnimi cilji. Namen razstave je predstaviti območje, ki je rezultat naravnih danosti in načina življenja ljudi v preteklosti. S svojimi atributi je lahko zavarovano kot krajinski park in hkrati del evropskega omrežja Natura 2000. Cilji razstave so povečanje vedenja o predstavljenih vsebinah, spremeniti naklonjenost obiskovalcev do predstavljenih vsebin in spremeniti njihovo obnašanje v vsakdanjem življenju v prid predstavljenih vsebin.

Zasnova razstave je interpretativna in sledi naslednjim principom (povzeto po Tilden, F, Interpreting our heritage, 34–35):

1. Interpretacija, ki se obiskovalca ne dotakne na čustveni ali izkustveni ravni, ne doseže svojega namena.
2. Informacija sama po sebi ni interpretacija. Informacija je le osnova.
3. Interpretacija je umetnost, ki združuje več zvrsti umetnosti in področij.
4. Glavni cilj interpretacije ni informacija, ampak provokacija.
5. Interpretacija nagovarja celoto, ne le del ali fazo.
6. Interpretacija, pripravljena za otroke ni poenostavljena interpretacija, pripravljena za odrasle. Obe ciljni skupini zahtevata drugačen pristop in svoj program.

Za doseganje omenjenih ciljev načrtovanje posameznih členov razstave ob upoštevanju načel interpretativnega pristopa načrtovanje razstave teče v smeri DEJSTVO – METODA. Sporočila na razstavi morajo biti jasno definirana za doseganje želenega odziva pri obiskovalcih. Pri tem je potrebno upoštevati, da se obiskovalci odzovejo na osnovi njihovega predznanja, izkušenj, pričakovanj in prepričanj. Pri načrtovanju se za izbrana dejstva poleg metode določi pomen določenega dejstva, glede na to, kakšen odziv doseže pri obiskovalcih: pri obiskovalcih lahko vzbuja navdušenje, začudenje, občudovanje, radovednost, nostalgijo, potrditev njihovega znanja …
Izbor metod nagovarja vse čute, pri čemer prevladujeta ilustrativno-demonstrativna in verbalno-besedilna metoda. Laboratorijsko-eksperimentalne in izkustvene metode se vključijo v manjšem obsegu in izpostavijo.
Te metode so v zasnovi predstavljene kot »didaktični elementi«, pri katerih so navedene ciljne skupine, ki jim je element namenjen z vidika primernosti in zahtevnosti.
Za ciljne skupine otrok (1. in 2. triada) ter odrasle z motnjami v razvoju na razstavi na enem mestu pripravi kratek povzetek vsebine posameznega prostora na preprost način s poenostavljenimi besedili, kratkimi stavki in primerno zahtevnostjo besedišča. Za lažje prepoznavanje teh vsebin se najde ustrezna grafična rešitev s stiliziranim likom smrdokavre kot karizmatične vrste, ki je v zadnjih letih postala prepoznaven simbol KP Goričko in prizadevanj delovanja zavoda pri ohranjanju mozaične kulturne krajine s poudarkom na ohranjanju pestrih travnikov in visokodebelnih sadovnjakov, hkrati pa oranžna barva perja sovpada z barvno simboliko trideželnega parka.

Načrtovanje razstave

Za doseganje varstvenih ciljev je potrebno učinkovito komunicirati, saj je za varstvo narave potrebno spremeniti vedênje ljudi. Za doseganje spremembe je potrebno izvajati učinkovito informiranje in ozaveščanje (spodbujanje razumevanja) pri vseh ciljnih skupinah deležnikov – od najmlajših do najstarejših prebivalcev.
Ozaveščanje ciljne skupine otrok je izredno pomembno, saj lahko z učinkovitim ozaveščanjem vplivamo vedenje teh otrok tudi v odrasli dobi, hkrati pa preko otrok dosegamo varstvene cilje tudi pri drugih ciljnih skupinah (splošna javnost).

Razstava bo na ogled v odpiralnem času gradu Grad (več ...). Pri načrtovanju vsebin glede na ciljne skupine se upošteva struktura dnevnih obiskovalcev gradu Grad. Iz analize obiska iz preteklih let je razviden delež ciljnih skupin: odrasli, otroci (učenci). Na osnovi opredeljenih ciljnih skupin se pri načrtovanju razstave upošteva, da si bo razstavo možno ogledati samostojno ali z vodnikom.

Za ogled z vodnikom se pripravi poseben program vodenje in v ponudbi JZ Krajinski park Goričko vsebinsko predstavi kot zaključena storitev.

STATISTIKA OBISKA GRADU GRAD V LETIH OD 2006 – 2023 IN TURISTIČNI INDEKS

STATISTIKA/LETO	ODRASLI	OTROCI, DIJAKI, ŠTUDENTI	SKUPAJ
2006	9.687	4.051	**13.738**
2007	12.095	3.331	**15.426**
2008	11.685	4.514	**16.199**
2009	13.328	3.944	**17.272**
2010	13.354	4.384	**17.738**
2011	12.404	4.488	**16.892**
2012	10.690	3.680	**14.370**
2013	9.047	3.320	**12.367**
2014	12.227	6.310	**18.537**
2015	10.914	4.118	**15.032**
2016	13.753	7.440	**21.193**
2017	13.140	9.012	**22.152**
2018	12.495	9.779	**22.274**
2019	14.166	9.168	**23.334**
2020	13.483	4.495	**17.978**
2021	13.616	6.415	**20.038**
2022	10.853	7.171	**18.024**
2023	9214	6976	**16.190**

Slika 8 Struktura obiskovalcev gradu

Načrtovanje idejne zasnove sledi modelu, ki je prestavljen v Priročniku za interpretacijo dediščine[1]. Izbrane teme so ločene tudi prostorsko. Za vsak prostor je določena tema in pozicijski stavek oz. tematsko sporočilo.

[1] Ratković Aydemir, Dragana Lucija, Jagić Boljat, Ivana, Draženović, Mirna, Klarić Vujović, Iva, Kuka, Mateja, Polajnar Horvat, Katarina, Smrekar, Aleš, Breg Valjavec, Mateja, Prah, Klemen. *Priročnik za interpretacijo dediščine*. Založba ZRC, 2020. Dostopno na: http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QQ6G0FTU

Primer oblikovanja posameznih tematskih sklopov (vsebine prostorov) na razstavi sledi sledeči strukturi:

Naslov	Goričko
Tema	Kulturna krajina Goričkega
Pozicijski stavek	Goričko je mozaična kulturna krajina z visoko življenjsko pestrostjo, ki so jo s svojim načinom življenja soustvarili domačini.
Dejstvo 1	Goričko je mozaična kulturna krajina na skrajnem SV Slovenije
Pomen	Vzbuja navdušenje nad prepletom velikega števila različnih življenjskih prostorov
	Metode in pripomočki
Dejstvo 2	
Pomen	
Dejstvo 3	
Pomen	

V zasnovi so podani tudi primeri didaktičnih elementov, modelov itd. ter možnih oblikovalsko-arhitekturnih rešitev, tj. »primeri izvedbe«, ki pa bodo v sklopu načrtovanja in priprave projektne dokumentacije za opremo razstave ustrezno oblikovno poenoteni in v skladu z dogovorom z naročnikom ustrezno dopolnjeni ali spremenjeni. Primeri elementov so tako le informativne narave za načrtovalca in izdelovalca načrta opreme razstave z vidika želja in potreb naročnika glede predstavitve posameznih vsebinskih sklopov.

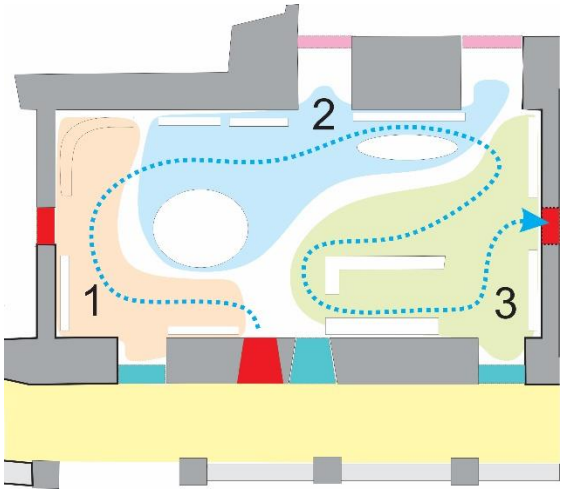
Idejna zasnova razstave

Prostor 1 **Kulturna krajina Goričkega**

Prvi prostor obsega 3 vsebinske sklope, ki bodo predstavljene vzdolž stenskega oboda prostora na samostoječih stenskih panojih, centralno umeščeno samostoječo maketo površja Goričkega, samostoječi element za namestitev povečane fotografije in mehanizma s slušalkami za poslušanje zgodb, v obliki paravana izdelana predelna stena z multimedijsko predstavitvijo netopirjev, dioramo v okenski niši in model knjižne omare z izvlečnimi gradniki za prestavitev starih fotografij Goričkega in sistema varstva narave Natura 2000.

Naslov razstave	Natura 2000 Goričko

Tema 1	**Kulturna krajina Goričkega**
Pozicijski stavek	*Goričko je mozaična kulturna krajina z visoko življenjsko pestrostjo, ki so jo z naravi prijaznim gospodarjenjem soustvarili domačini.*

Dejstvo 1

Goričko je mozaična kulturna krajina na skrajnem SV Slovenije.

Dejstvo 2

Krajino Goričkega so sooblikovali naravni pogoji in človek.

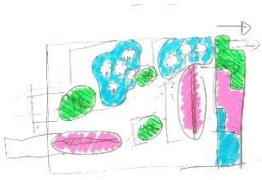
Dejstvo 3

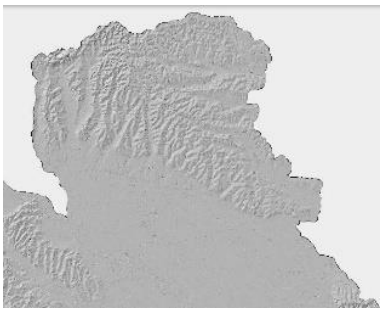
Goričko je zaradi visoke stopnje biotske raznovrstnosti zavarovano kot krajinski park in je del evropskega omrežja Natura 2000.

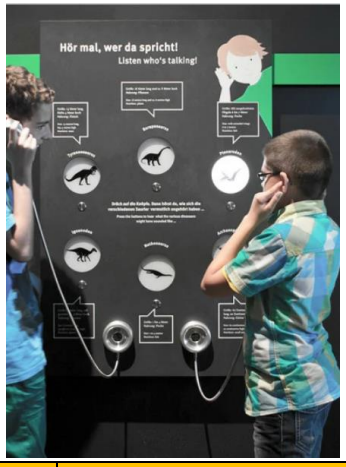
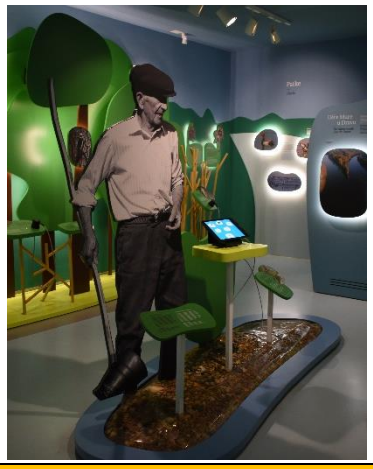
Prostor 1 – povzetek načrtovanih gradbeno-obrtniških del

Ponovna vzpostavitev vratnih odprtin med predprostorom kapele in prostorom 1 ter med prostorom 1 in prostorom 2 (ponovni stenski preboj). Premestitev vrat na arkadnem hodniku. Vgradnja dveh (2) oken na zunanji strani, dvoje oken na dvoriščni strani se zazida. Okenske niše se uporabijo kot prostor za vzpostavitev dioramskih niš. Ureditev strojnih instalacij in talnih oblog.

<table>
<tr><td colspan="3">1 Goričko je mozaična kulturna krajina na skrajnem SV Slovenije.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="2">Vzbuja navdušenje nad prepletom velikega števila različnih življenjskih prostorov.</td></tr>
<tr><td>Metode predstavitve in pripomočki</td><td>zemljevid za umestitev Goričkega na zemljevid Evrope in Slovenije</td><td>skica zemljevida Evrope, Slovenije in Goričkega na panoju z označenimi osnovnimi informacijami</td></tr>
<tr><td></td><td>fotografija
besedilo</td><td>Kulturna krajina Goričkega nekoč:
Predelava okenske niše v knjižnično omaro z izvlečenimi fotografijami in gradivom z zanimivimi dejstvi o življenju na Goričkem nekoč, ki je bistveno sooblikovalo današnji izgled krajine v videzu knjižne omare. Vsebino pripravi PMMS.</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>
Primer izvedbe: Slovene School Museum (svetvmes.si)
</td></tr>
<tr><td></td><td>risba
besedilo</td><td>Razlaga pojma mozaična kulturna krajina:
risba mozaične kulturne krajine s kratkimi opisi posameznih členov
- risba na panoju z označenimi krajinskimi členi, različni kraj. členi prikazani na drsni plošči za omogočanje prikaza pomena posameznega kra. člena v krajini (izteg plošče povzroči odstranitev</td></tr>
</table>

		izbranega krajinskega člena iz osnovne skice in ga nadomesti z drugim členom, npr. izvlečemo travnike, nadomesti jih njiva, gozd, hiša) - osnovni opisi na polici pod risbo - podrobni zapisi in fotografije na tabličnem računalniku. Primer izvedbe:
	fotografija	Mozaična kulturna krajina na Goričkem danes Polkrožna osvetljena povečava fotografije krajine Točka za fotografiranje – polkrožno sedišče pred fotografijo, služi kot mesto za fotografiranje in možnost sedišča v primeru vodene skupine
	Primer izvedbe: 	

2 Krajino Goričkega so sooblikovali naravni pogoji in človek.		
Pomen	*Posreduje zavedanje, da poleg naravnih pogojev tudi človekov način življenja in gospodarjenja sooblikuje izgled krajine.*	
	model	nizko gričevje model površja z označenimi osnovnimi elementi, vodotoki, jezera, občinska središča, ki sega do npr. Murske Sobote za lažjo orientacijo in primerjavo z Mursko ravnino ob modelu so navedena osnovne zanimivosti in dejstva o območju
		<u>Primer izvedbe:</u>
	model	količina padavin: model na steni, plastična predstavitev količine padavin v primerjavi z drugimi kraji v Sloveniji
	model	podlaga: model ob steni z izvlečnimi posodami različnih talnih podlag in kaj najpogosteje iz njih izrašča <u>Primer izvedbe:</u>
	fotografija zvok	Samostoječa povečava fotografija družine iz npr. medvojnega obdobja zvočni zapisi kratkih zgodb ljudi o delu na kmetiji, 5 zgodb – vsebinska pomoč PMMS

	Primer izvedbe: 	
OTROCI IN ODRASLI od 3. do 99. let (ODVISNO OD VSEBINE)	Didaktični element »**KVIZ IN SPOMIN 1**«. - **SPOMIN** - **UČENJE** - **MOTORIKA**	Didaktični element za aktivno vključevanje obiskovalcev – aplikacija z igro spomin in kratkim kvizom na monitorju na dotik nameščen v okenski niši. Postavitev monitorja in velikost se določi v podrobnem načrtu razstave. Monitor je nameščen na način, da ga lahko uporabljajo vse ciljne skupine obiskovalcev. Primer izvedbe: Narodni muzej Slovenije

<table>
<tr><td colspan="3">3 Goričko je zaradi visoke stopnje biotske raznovrstnosti zavarovano kot krajinski park in je del evropskega omrežja Natura 2000.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="2">Vzbuja spoštovaje do prebivalcev, ki so z načinom življenja sooblikovali krajino, dragoceno in redko v evropskem merilu.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Metode predstavitve in pripomočki</td><td>zemljevid
besedilo</td><td>Natura 2000: razlaga sistema varstva narave Natura 2000 in karta območij v EU in SLO</td></tr>
<tr><td>fotografija
risba
besedilo
model</td><td>predstavitev pestrosti živalskega in rastlinskega sveta ter HT: fotografije in risbe vrst in HT v EU, SLO in Natura 2000 Goričko na osvetljenih podlagah in na izvlečnih elementih - poustvarjanje videza knjižne omare z namenom ohranjanja pretekle namembnosti prostora (tj. knjižnjica)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Primer izvedbe:
</td></tr>
<tr><td></td><td>diorama z modeli</td><td>Vrste Natura 2000 na gradu Grad – netopirji:
mali podkovnjak (Rhinolopus hipposideros) – kotišče; navadni netopir (Myotis myotis) – prezimovališče; dolgokrili netopir (M. schreibersii)</td></tr>
<tr><td></td><td>video predstavitev netopirjev</td><td>predelna stena za namestitev monitorja za nemoten ogled filma Netopirji GK
sedišče</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Primer izvedbe:

Link</td></tr>
<tr><td></td><td>fotografije</td><td>Fotografije vrst netopirjev in razstave v Kančevcih</td></tr>
</table>

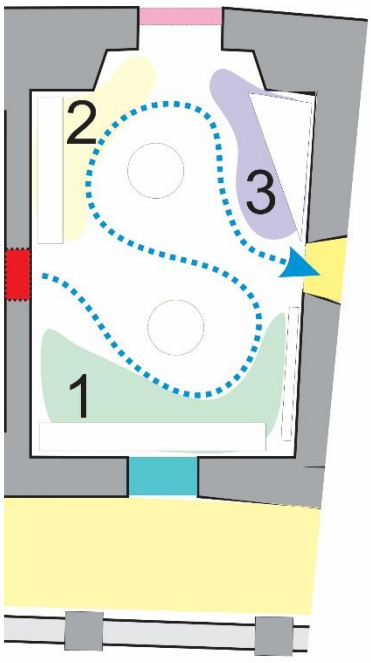
Povzetek naslovljenih Natura 20000 vrst in HT v prostoru 1:

Vrste Natura 2000 Goričko	risba	bakreni senožetnik (*Colias myrmidone*) (SP_4030)
	risba/preparat	črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*) (SP_6199)
	model	navadni netopir (*Myotis myotis*) (SP_1324)
	model	mali podkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*) (SP_1303)
	model	dolgokrili netopir (*Myotis schreibersii*) (SP_1310)

Prostor 2 **Mokrišča**

Drugi prostor obsega 3 vsebinske sklope, ki bodo predstavljeni vzdolž stenskega oboda prostora na samostoječih stenskih panojih, ob stenski obod umeščeno samostoječo maketo stene potoka z modeli vrst, ki živijo ob in v vodotokih; maketo mlake v dveh nivojih z modeli vrst, panoje z razlago vsebine, fotografijami in risbami, dioramo trstičja z vrstami ptic, značilnih za trstišča z možnostjo predvajanja oglašanja ptic, talno projekcijo vodnega okolja in dve manjši sedišči.

Tema 2	**Mokrišča**
Pozicijski stavek	*Mokrišča so zakladnica življenja.*

Dejstvo 1

Potok je življenjski prostor živali v vodi, v steni potoka in ob vodi.

Dejstvo 2

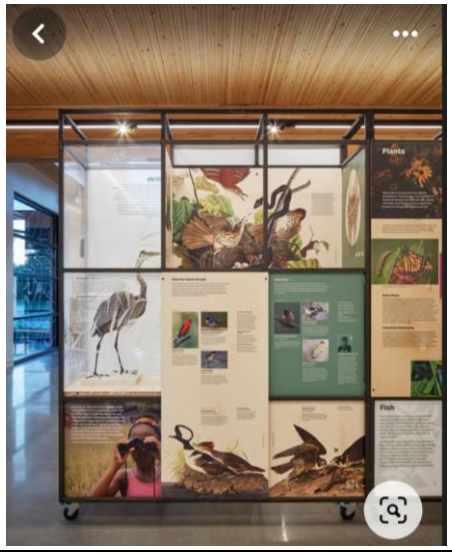
Mlake so manjša vodna telesa, ki so pomembna za razmnoževanje dvoživk.

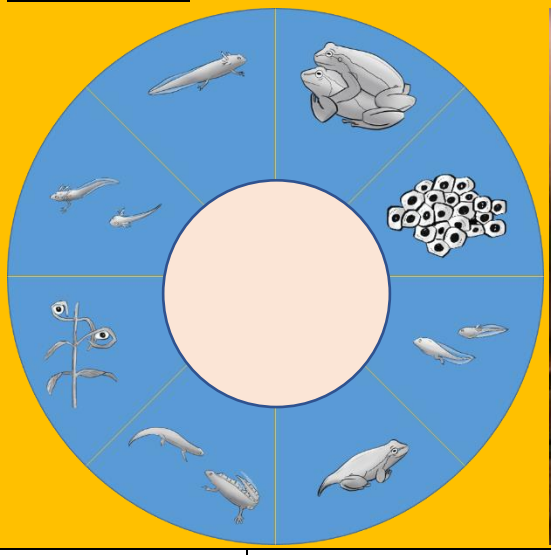
Dejstvo 3

Jezero je raznolik življenjski prostor, ki ga sestavljajo odprta vodna površina in obvodna zarast z bujnim trstičjem.

Prostor 2 – povzetek načrtovanih gradbeno-obrtniških del

Ponovna vzpostavitev vratne odprtine med prostorom 1 in prostorom 2 (ponovni stenski preboj) in namestitev novih vrat med prostorom 2 in prostorom 3. Zazidava odprtine in vgradnja okna na zunanji strani, zazidava okna na dvoriščno stran. Ureditev strojnih instalacij in talnih oblog. Namestitev senčil, senčilo na notranji strani s potiskom trstičja.

1 Potok je življenjski prostor živali v vodi, v steni potoka in ob vodi.		
Pomen	*Zbuja zavedanje, da potok ni le vodni življenjski prostor ampak je neločljivo povezan z obvodnimi življenjskimi prostori ter vrstami, ki v njih živijo.*	
Metode predstavitve in pripomočki	besedilo in risba	mokrišča: razlaga pojma – pano
	model stene vodotoka z gnezdom vodomca in struge vodotoka	model gnezda vodomca v steni, model struge vodotoka z navadnim škržkom, pezdirkom in vidro (preparat)
	besedilo (opis biologije in ekologije vrst)	opis živali na panoju, vključujoč izbrane vrste živali, ki v potoku najdejo hrano ali ob njih živijo (npr. veliki studenčar, črna štorklja) Primer izvedbe:
	označena pot ogleda prostora	simulacija tekoče vode v smeri usmerjanja smeri obiska z okljuki oz. talne oznake za označitev smeri ogleda
	prostor za opazovanje med okljuki	Sedišča za opazovanje narave in poslušanje ptic

<table>
<tr><td colspan="3">2 Mlake so manjša vodna telesa, ki so pomembna za razmnoževanje dvoživk.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="2">Pomen mlak za njihove prebivalce in živali, ki jih nujno potrebujejo za razmnoževanje.</td></tr>
<tr><td>Metode predstavitve in pripomočki</td><td>skica in opis</td><td>Opis in skici (primerjava) razvojnega kroga repatih in brezrepih dvoživk ter razvrstitev vrst dvoživk v skupini</td></tr>
<tr><td rowspan="2">OTROCI IN ODRASLI:
od 6. do 99. let</td><td>Didaktični element
»ZAVRTI KROG ŽIVLJENJA« -
- UTRJEVANJE ZNANJ
- MOTORIKA
- VIZUALNA PERCEPCIJA</td><td>Spoznavanje in utrjevanje razlik v razvojnem krogu brezrepih in repatih dvoživk v obliki didaktičnega (interaktivnega) vrtljivega modela kot dela panoja:
- vrsta oploditve : notranja: zunanja
- mrest: posamično jajce : v skupkih
- ličinka (paglavec): podoben odrasli živali (zunanje škrge) : drug izgled
- mlade živali: zunanje škrge : rep</td></tr>
<tr><td colspan="2">Primer izvedbe:

</td></tr>
<tr><td></td><td>model</td><td>Model mlake s plitvino in globljim delom za prikaz pomena različnih slojev mlak za vodne rastline in živali ter problematiko zaraščanja in kopnenja mlak</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>Primer izvedbe:
</td></tr>
<tr><td></td><td>fotografije/risbe najpogostejših vrst mlak</td><td>Prikaz najpogostejših živalskih in rastlinskih vrst mlak – npr. modri ploščec, vodni drsalec, vodni hrošč, belouška in dvoživke (zelena rega…), rogoz itd.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td rowspan="2">OTROCI IN ODRASLI
o -99 let</td><td rowspan="2">Didaktični element »OD BLIZU«
- UČENJE
- MOTORIKA
- VIZUALNA PERCEPCIJA</td><td>Predstavitev posebnosti izbranih Natura 2000 vrst: hribski urh in veliki pupek – trebušna stran, obnašanje v primeru nevarnosti (HU) itd. skupaj z navedbo biologije in ekologije vrste s pomočjo vrtljivega elementa s povečevalnim steklom za predstavitev izbranih vrst dvoživk.</td></tr>
<tr><td>Primer izvedbe:
</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="4">3 Jezero je raznolik življenjski prostor, ki ga sestavljajo odprta vodna površina in obvodna zarast z bujnim trstičjem.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="3">Spremeni odnos do dojemanja večjih stoječih voda, s poudarkom na spremembi zavedanja o pomenu objezernih življenjskih prostorov (trstičja), ki so polni življenja.</td></tr>
<tr><td></td><td>odprta diorama</td><td>trstičje z modeli živali in rastlin, ki živijo v trstičju z oglašanjem in krajšimi opisi v obliki odprte diorame – trstičje vsebuje modele/risbe izbranih živalskih vrst (kvalifikacijskih N2000 ali zavarovanih); na čelnem ozkem panoju možnost predvajanja oglašanja izbranih vrst ter kratki opisi teh vrst: ČAPLJICA, RAKAR, TRSTNI CVRČALEC. BIČJA TRSTNICA, ČOPASTI PONIREK, ZELENA ŽABA/PLAVČEK…</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="3">Primer izvedb:

 </td></tr>
</table>

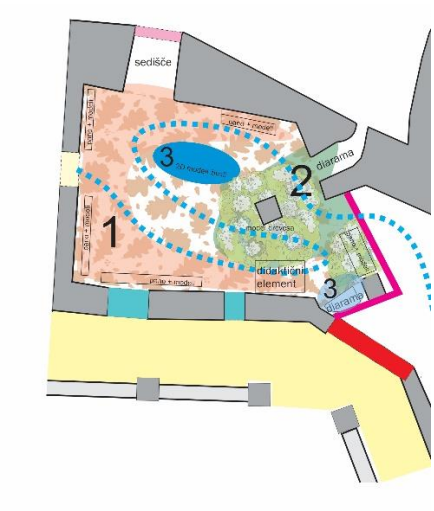
Povzetek naslovljenih Natura 20000 vrst in HT v prostoru 2:

Vrste Priloga C PUN Goričko	preparat	vidra (*Lutra lutra*) (SP_1355)
	model	navadni škržek (*Unio crassus*) (SP_1032)
	model	hribski urh (*Bombina variegata*) (SP_1193)
	model	veliki pupek (*Triturus carnifex*) (SP_1167)
Vrste Natura 2000 Goričko	model	vodomec *(Alcedo atthis)* (A229)
	model	pezdirk *(Rhodeus s. amarus)* (SP_5339)
	model/foto	čapljica (*Ixobrychus minutus*) (A022)
	model/foto	bičja trstnica (*Acrocephalus schoenobaenus*) (A295)
	model (2D) / preparat	belorepec (*Haliaeetus albicilla*) (A075)
	risba	veliki studenčar (*Cordulegaster heros*) (SP_4046)
	risba	črna štorklja (*Ciconia nigra*) (A030)

Prostor 3 Gozdovi

Tretji prostor obsega 3 vsebinske sklope, ki bodo predstavljeni vzdolž stenskega oboda prostora na samostoječih panojih s fotografijami in predstavitvijo najpogostejših drevesnih vrst posameznega HT z modeli skorje in listov, modeli 3 vrst dreves, svetlobno simulacijo listja na tleh, didaktični element, dioramo nočno aktivnih gozdnih živali z opisi.

Tema 3	**Gozdovi**
Pozicijski stavek	*Gozdovi so najbolj razširjen življenjski prostor na Goričkem in podpirajo življenje tisočerih vrst.*

Dejstvo 1

Glede na podlago in vlažnost tal na Goričkem se pojavljajo različni tipi gozdov.

Dejstvo 2

Ne le gozd, tudi posamezno drevo je življenjski prostor.

Dejstvo 3

Gozd živi tudi ponoči.

Prostor 3 – povzetek načrtovanih gradbeno-obrtniških del

Namestitev novih vrat med prostorom 2 in prostorom 3. Vgradnja okna in manjšega okna v niši na zunanji strani, zazidava vrat in manjšega okna na dvoriščno stran. Namestitev montažne pregradne stene s prostorom 4. Ureditev strojnih instalacij in talnih oblog. Namestitev senčil.

<table>
<tr><td colspan="3">1 Glede na podlago in vlažnost tal na Goričkem se pojavljajo različni tipi gozdov.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="2">Različni gozdovi skrivajo različna bogastva.</td></tr>
<tr><td>Metode predstavitve in pripomočki</td><td>panoji s 3d elementi</td><td>predstavitev posameznih Natura 2000 HT z značilnimi rastlinskimi in živalskimi vrstami:
posamezen pano vsebuje fotografsko gradivo, risbe, modele skorje predstavnikov drevesnih vrst posameznega HT (debla z lubjem osvetljena od zadaj), modele izbranih živali in model listov ter plodov dreves:
- Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka); (Alnus glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)) (HT_91E0): združba bele vrbe - bela vrba, veliki jesen, puščavnik / združba črne jelše, močvirski krešič in škrlatni kukuj + kalužnica, podaljšani šaš
- Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion) (HT_91L0): hrast, beli gaber, zimzelen, borovnica...
- Bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum) (HT_9110): bukev, belkasta bekica
<u>Primer izvedbe:</u>
</td></tr>
<tr><td></td><td>leseni izdelki iz vsakdanje rabe</td><td>primer uporabe posamezne vrste lesa v vsakdanjem življenju glede na lastnosti lesa</td></tr>
<tr><td></td><td>pano: fotografija z modeli in risbami</td><td>Značilni kisli borovo-kostanjevi gozdovi, uspevajoči kot posledica kislih peščenih tal in rabe v preteklosti (steljarjenje, zaraščene kmet. površine): rdeči bor, kostanj, borovnica...</td></tr>
<tr><td></td><td>svetlobni efekt na tleh</td><td>senčnost gozdov: simulacija listja na tleh (plošča z izrezanimi listi med virom svetlobe in tlemi) s poudarkom na pomenu gozdov pri ohranjanju mikroklime in zmanjševanja toplotne obremenitve v okolju</td></tr>
</table>

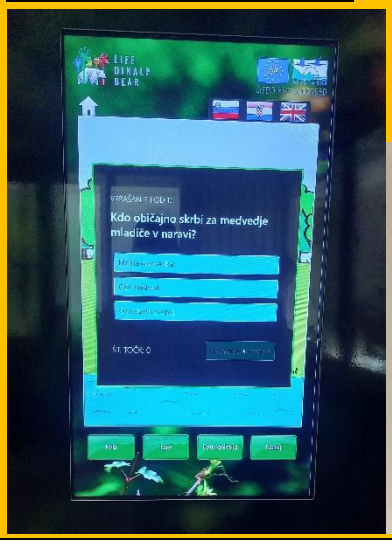
<table>
<tr><td></td><td>Primer izvedbe:

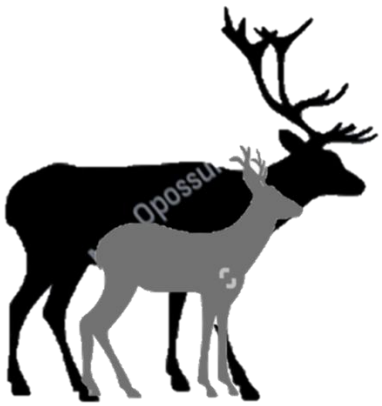

Behance
8,6 mio. Followers
Follow
Pom, pom, pommes exhibition</td></tr>
<tr><td rowspan="2">OTROCI IN ODRASLI:
od 3. do 99. let</td><td>Didaktični element:
»RIŠI-BRIŠI«
- RAZLIKOVANJE OBLIK
- FINA MOTORIKA
- VIZUALNA PERCEPCIJA</td><td>Predstavitev vrstne pestrosti drevesnih vrst s pomočjo oblike listov. Vrste dreves najlažje prepoznamo po obliki listov.
Didaktični element vsebuje risalno površino, na kateri je ena stran lista narisana, drugo je potrebno narisati (izvedba: tabla + kreda ali riši/briši tablica).</td></tr>
<tr><td colspan="2">Primer izvedbe:
</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="3">2 Ne le gozd, tudi posamezno drevo je življenjski prostor.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="2">Vzbujanje zavedanja, da z vstopom v gozd vstopamo v dom številnih vrst in da je tudi posamezno drevo pomembno.</td></tr>
<tr><td>Metode predstavitve in pripomočki</td><td>diorama z modeli oz. preparati – DUPLO</td><td>predstavitev pomena starih dreves z dupli, razpokami in odstopajočo skorjo kot habitata številnih vrst v obliki modela dupla v niši nekdanjega stranišča s 4 manjšimi nišami:
- zatočišče širokouhega netopirja (Barbastella barbastella),
-gnezdo črne žolne (Dryocopus martius),
- gnezdo brgleza (Sitta europaea) in
- gnezdo polha (Glis glis).</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"><u>Primer izvedb</u>: Haus der Natur Salzburg; NP Hohe Tauern Zentrum Mittersill…
 </td></tr>
<tr><td></td><td>model DREVESA hrasta in bukve</td><td>Za izdelavo modela obeh dreves se izkoristita obstoječa stebra oboka v prostoru – steber se »obleče« v deblo z namenom predstavitve dreves kot življenjski prostor:
HRAST: rogač, velikouhi netopir , hrastov repkar (Satyrium ilicis), veverica/šoja (skrivanje semen v skorjo), duplo zazidan vhod brglez…
BUKEV: črna žolna, sršenar, bukova kresilka</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"><u>Primeri izvedbe:</u></td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td colspan="2"> </td></tr>
<tr><td rowspan="2">OTROCI IN ODRASLI:

od 3. do 99. let</td><td>Didaktični element:
»KVIZ IN SPOMIN«.
- SPOMIN
- UČENJE
- MOTORIKA</td><td>KVIZ: glive – saprofitske, mikorizne, parazitske

SPOMIN: grmovne in drevesne vrste:
spomin - klasični: DREVESA IN GRMI
spomin - trojice: LIST/CVET/PLOD
Izvedba kviza in spomina za različne zahtevnosti glede na starost ciljne skupine.</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Primer izvedbe: DinaPivka…</u>
  </td></tr>
</table>

3 Gozd živi tudi ponoči.		
Pomen	*Vzbujanje zavedanja, da je gozd veliko bogatejši kot ga vidimo podnevi.*	
Metode predstavitve in pripomočki	diorama (preparati/modeli/ risbe/fotografije)	predstavitev gozdnih živali, ki so aktivne ponoči v diorami s preparati/modeli ali risbami živali in seznam vrst na manjšem panoju ob diorami
	samostoječi 2D modeli	Izpostavitev naravnih velikosti nekaterih nočno aktivnih gozdnih živali z 2D modeli – jelen, srnjak in jež.
		Primer izvedbe:

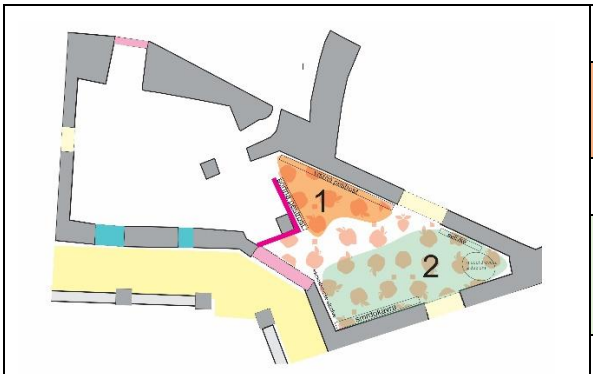
Povzetek naslovljenih Natura 20000 vrst in HT v prostoru 3:

HT in vrste Priloga C PUN Goričko	foto + risbe	Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka); (Alnus *glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*)) (HT_91E0)
	foto + risbe	lirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (*Erythronio-Carpinion*) (HT_91L0)
	foto + risbe	Bukovi gozdovi (*Luzulo-Fagetum*) (HT_9110)
	preparat/model	močvirski krešič (*Carabus variolosus*) (SP_5377)
	preparat/model	puščavnik (*Osmoderma eremita*) (SP_6966)
Vrste Natura 2000 Goričko	model	rogač (*Lucanus cervus*) (SP_1083)
	model	velikouhi netopir (*Myotis bechsteinii*) (SP_1323)
	model	črna žolna (*Dryocopus martius*) (A236)
	model	sršenar (*Pernis apivorus*) (A072)
	model	škrlatni kukuj (*Cucujus cinnaberinus*) (SP_1086)

Prostor 4 **Visokodebelni sadovnjaki**

Četrti prostor obsega 2 vsebinska sklopa, ki bosta predstavljena vzdolž stenskega oboda prostora na samostoječih panojih z fotografijami in predstavitvijo vrstne pestrosti sadnega drevja v visokodebelnih sadovnjakih, sortne pestrosti jabolk in življenjske pestrosti (živali, rastline). Izpostavljeno bo deblo visokodebelnega sadnega drevesa z duplom in modelom skovika, didaktičnim modelom selitvenih poti izbranih vrst. Vrstna pestrost sadnega drevja bo predstavljena s pomočjo kuharskih receptov. Sortna pestrost jabolk bo predstavljena z 2D modeli.

Tema 4	**Visokodebelni sadovnjaki**
Pozicijski stavek	*Visokodebelni sadovnjaki so sestavni del kulturne krajine in nosilec življenjske pestrosti na vseh nivojih.*

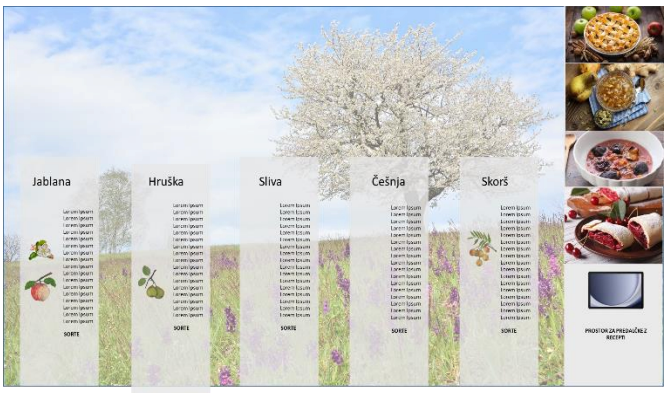
Dejstvo 1
Visokodebelni sadovnjaki so nosilci vrstne in sortne pestrosti kultiviranih vrst.
Dejstvo 2
Visokodebelni sadovnjak je pomemben tudi kot življenjski prostor prostoživečih rastlin in živali.

Prostor 4 – povzetek načrtovanih gradbeno-obrtniških del

Namestitev montažne pregradne stene med prostoroma 3 in 4, vgradnja novih vrat med prostorom 4 in prostorom 6 (učilnica), vgradnja lesenega vratnega okvirja med prostorom 4 in prostorom 5. Vgradnja avtomatiziranih steklenih vrat na notranje dvorišče kot mesto izhoda. Začasno zaprtje odprtine v klet z montažnim elementom za ureditev pohodnosti celotnega prostora. Ureditev strojnih instalacij in talnih oblog.

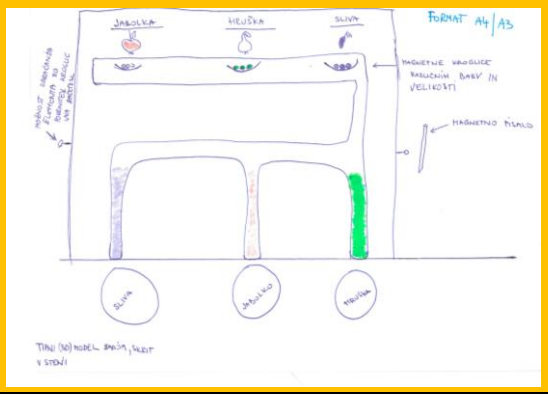
<table>
<tr><td colspan="3">1 Visokodebelni sadovnjaki so nosilci vrstne in sortne pestrosti kultiviranih vrst.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="2">Vzbudi zavedanje, da vrstna in sortna pestrost v visokodebelnem sadovnjaku predstavlja pomembno nesnovno kulturno dediščino, predvsem na področju kulinarike.</td></tr>
<tr><td>Metode predstavitve in pripomočki</td><td>fotografija</td><td>Fotografija cvetočega visokodebelnega sadovnjaka – do stropa 3D efekt, pred njim predstavljene najbolj značilne in razširjene sadne drevesne vrste: jablana, hruška, sliva, češnja, skorš.

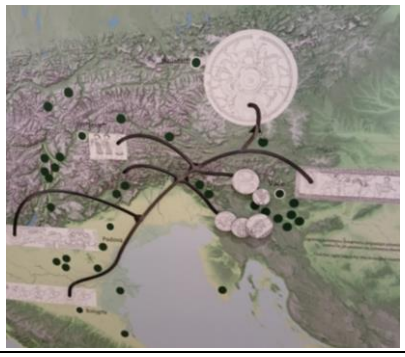
<u>Primer izvedbe</u>:
</td></tr>
<tr><td></td><td>video</td><td>Poudariti pomen vrste in sortne pestrosti VTSA, ki se odraža tudi v kulturni pestrosti – poudarek na kulinariki. Ta se odraža v obliki kuharskih receptov s strani znanih kuharjev iz regije: Prikaz z kratkimi videi in izročki receptov lokalnih kuharjev. Izroček vsebuje fotografijo končne jedi in seznam sestavin ter QR kodo s povezavo na spletno stran JZ KPG, kjer bodo objavljena podrobna navodila za pripravo. Video navodila bodo na ogled tudi na tablici, ki je del razstavnega panoja.</td></tr>
<tr><td colspan="3"><u>Primer izvedbe</u>:

</td></tr>
</table>

Primer izvedbe: Naturpark Attersee Traunsee Avstrija - SLIVE

OTROCI – ODRASLI: 8.- 99. let	Didaktični element »**SOK ALI PITA?**«	Prikaz sortna pestrosti na primeru jablane z didaktičnim elementom za iskanje parov z 2D ploščicami risb različnih sort jabolk in njihovo uporabnostjo.
	<u>Primer izvedbe</u>: 	
OTROCI predšolski (36 M) do 1. triada	Didaktični element »**NAJDI PRAVO KOŠARO**«	Element tipnega značaja, kjer so v odprtini razstavnega panoja skriti 3D elementi – jabolko, hruška in sliva. Glede na otipano morajo otroci s pomočjo magnetnega pisala razvrstiti barvne magnetne kroglice skozi labirint v ustrezno košaro – rdeče (jabolka), zelena (hruška) in modra (sliva). Element z magnetnimi kroglicami je nameščen na način, da omogoča rotacijo okoli osi z namenom sproščanja kroglic v začetni položaj.
	<u>Primer izvedbe</u>: 	

<table>
<tr><td colspan="4">2 Visokodebelni sadovnjak je pomemben tudi kot življenjski prostor prostoživečih rastlin in živali.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="3">Vzbujanje zavedanja, da so visokodebelni sadovnjaki izredno pomemben življenjski prostor prostoživečih vrst in da njihovo izginjanje ne vpliva le na izgled krajine in izgubo nesnovne kulturne dediščine.</td></tr>
<tr><td></td><td>model drevesa z modelom velikega skovika, oglašanje</td><td colspan="2">Osnovna predstavitev biologije in ekologije velikega skovika – gnezdilka »sekundarna duplar« in drevo kot življenjski prostor velikega skovika – model v kotu. Načrt za gnezdilnice.</td></tr>
<tr><td></td><td>model: zemljevid Evrope in Afrike z 2D modelom ptic (foto/risba) z utori za premikanje po selitvenih poteh</td><td colspan="2">Predstavitev izbranih ptic selivk z namenom poudarjanja njihove biologije – migracije (selitvene poti) + oglašanje (tipka):
- veliki skovik: podsaharska Afrika (Nigerija)
- smrdokavra:
- pogorelček:
- vijeglavka: podsaharska Afrika
- bela štorklja: Južna Afrika
<u>Primer izvedbe</u>:
</td></tr>
<tr><td></td><td>stenska fotografija smrdokavre</td><td colspan="2">Osnovna predstavitev biologije in ekologije smrdokavre s poudarkom na njeni ekosistemski vlogi - biološka kontrola.</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td colspan="2">Ekosistemske storitve – osnovna razlaga pojma ES in bazična predstavitev kategorij ES (oskrbovalne, uravnalne in kulturne). Izbrane ES visokodebelnih sadovnjakov so predstavljene z dejstvi in zanimivostmi – storitve pretvorjene v finančne koristi na vrtljivih ploščicah.</td></tr>
<tr><td></td><td><u>OSKRBOVALNE ES</u>
- HRANA: SADJE (cena/kg)
- KRMA ZA ŽIVALI oz. PAŠNIK (cena sena)</td><td><u>URAVNALNE ES</u>
- OPRAŠEVANJE – divji opraševalci (vrednost opraševanja/leto)
- BIOLOŠKA KONTROLA: pikapolonica – listne uši, smrdokavra – bramor, netopir – jabolčni zavijač, velika sinica – gosenice
- ZMANJŠEVANJE PLAZOVITOSTI (URAVNAVANJE EROZIJE TAL)
- BLAŽENJE HRUPA</td><td><u>KULTURNE ES</u>
- rekreacija in oddih
- estetska
- dediščinska</td></tr>
</table>

	Primer izvedbe: Expo jama kras Postojna (https://delavnica.eu/portfolio/expo-kras-postojnska-jama/)

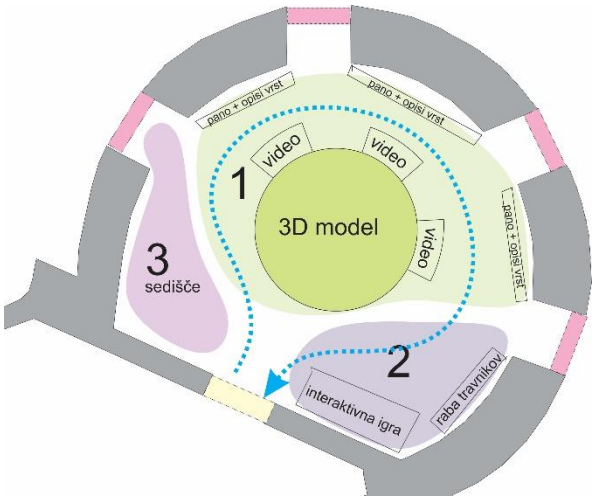
Povzetek naslovljenih Natura 20000 vrst in HT v prostoru 4:

Vrste Priloga C PUN Goričko	model + oglašanje	veliki skovik (*Otus scops*) (A214)
	foto + model + oglašanje	smrdokavra (*Upupa epops*) (A232)

Prostor 5 **Travniki**

V prostoru bo glavni element prestavljal centralno umeščen 3D model travnika, vzdolž stenskega oboda bodo nameščeni samostoječi panoji z velikimi fotografijami travniških HT, preparat štorklje v letu, sedišče, 3 točke z video vsebino in prostor za namestitev didaktičnega pripomočka. Tla iz umetne trave.

Tema 5	**Travnik**
Pozicijski stavek	*Pisani in vrstno raznoliki travniki so preplet naravnih pogojev in sonaravne rabe človeka.*

Dejstvo 1

Travnik je življenjski prostor rastlin in živali.

Dejstvo 2

Travnik za obstoj potrebuje človeka.

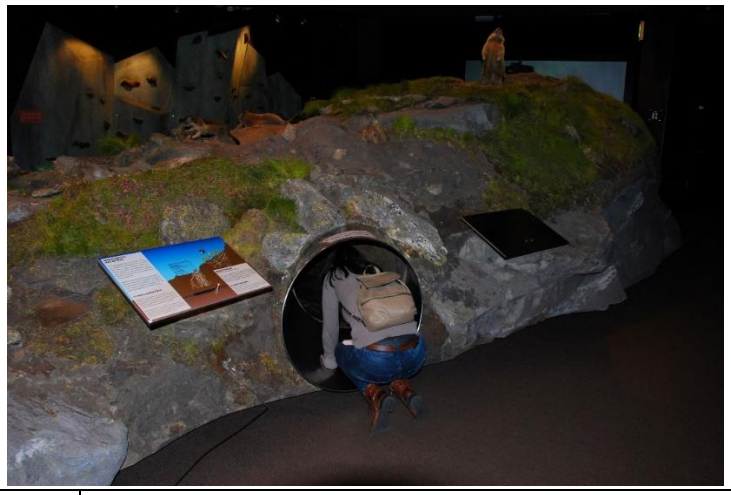
Dejstvo 3

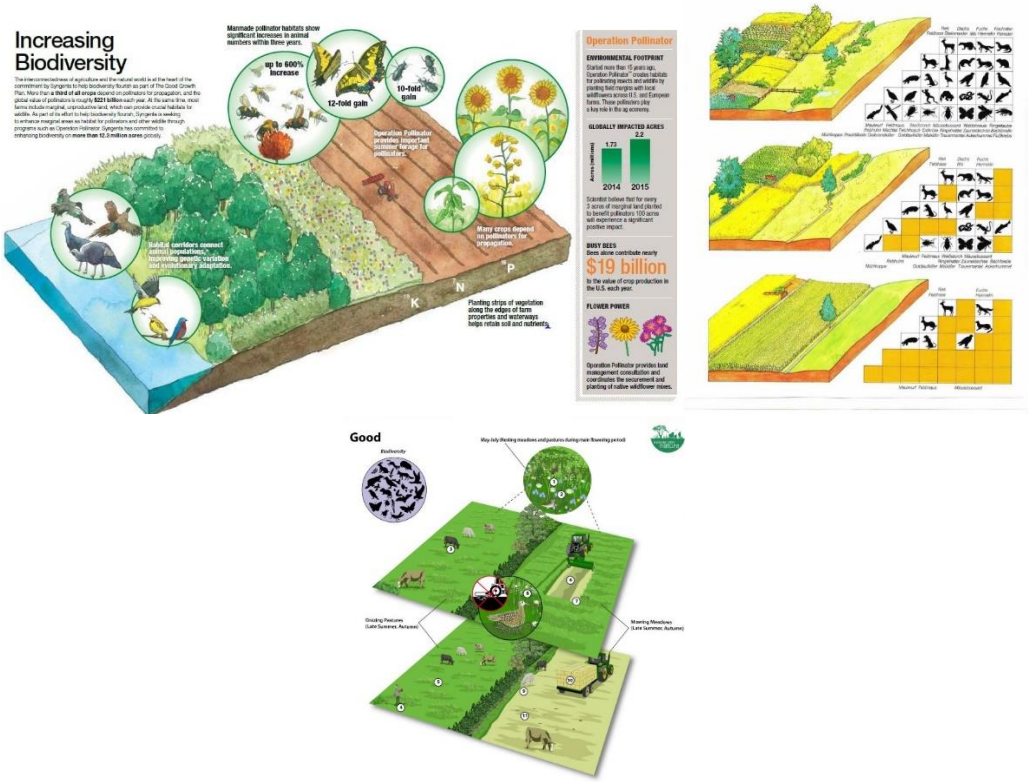
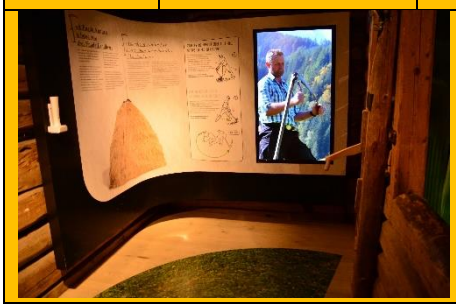
Travnik je lahko navdih.

Prostor 5 – povzetek načrtovanih gradbeno-obrtniških del

Vgradnja lesenega vratnega okvirja med prostorom 4 in prostorom 5. Vgradnja oken (4) na zunanji strani. Zaprtje manjše odprtine na stropu. Ureditev strojnih instalacij in talnih oblog – umetna trava .

1 Travnik je življenjski prostor rastlin in živali.		
Pomen	Če obstaja travnik, obstajajo travniške vrste.	
	fotografije na panojih	Predstavitev kvalifikacijskih travniških HT z značilnimi rastlinskimi vrstami: - Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (HT_6510) - Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco-Brometalia) (*pomembna rastišča kukavičevk) (HT_6210) - Travniki s prevladujočo stožko (Molinia spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) (HT_6410)
OTROCI IN ODRASLI 8. -99. let	Didaktični element »**KAJ CVETI**?«	rastlinske vrste (5 za vsak HT): herbarijski preparat – izvlečni element semena - posodice list/cvet - interaktivni element uporaba (zdravilne rastline) – predmeti Primer izvedb:
	model travnika s kratkimi video predstavitvami (klipi Gorička krajina)	Model travnika, ki obsega podzemni in nadzemni del travnikov vseh treh HT, ki prehajajo eden v drugega kot v naravi glede na lego. V spodnjem (podzemnem) delu potekajo rovi, po katerih se lahko obiskovalci približajo podzemnim prebivalcem travnika - mravljišče z gosenico mravljiščarja, čmrljevo gnezdo...) ... Na zgornji strani so odprtine skozi katere se omogoči dostop na površinski del travnika, kjer se omogoči dostop in ogled nadzemnih delov rastlin, kot so tipične rastline travnikov, npr. travniška izjevka, trstikasta stožka, zdravilna strašnica, lisičji rep, pikastocvetna kukavica, navadna migalica ... in modelov (delno povečav) travniških živali prepelica, temni in strašničin mravljiščar, travniški postavnež, hribski škrjanec... Ob modelu razporejene 3 tablice za ogled filmov : Travniki, Metulji, Ptice: (obstoječi filmi GK v trajanju 2–3 min) in manjše pojasnjevalne tablice z imeni in s kratkimi opisi vrst. Namen modela je obiskovalcem ponuditi neposredni vpogled v biotsko pestrost travnikov od blizu in delno z gledišča travniškega prebivalca.

	<u>Primer izvedbe</u>: NP Hohe Tauern Zentrum Mittersill 	
	model/preparat (štorklja v letu nad travnikom – preparat ali kot silhueta)	Bela štorklja kot kvalifikacijska vrsta N2000 Goričko je najbolj prepoznavna žival in zgodovinski simbol Prekmurja/Pomurja. Tipična gnezdilka kulturne krajine neločljivo vezana na ekstenzivne travnike kot glavna prehranjevališča vrste. Kratke opis vrste kot del pulta ob fotografiji.
	model/preparat + foto travnika z MEJICO	Kratka predstavitev rjavega srakoperja skupaj z omembo grmovno-drevesnih mejic (foto) kot gnezdišča in pomembnega elementa kulturne krajine.

<table>
<tr><td colspan="3">2 Travnik za obstoj potrebuje človeka.</td></tr>
<tr><td>Pomen</td><td colspan="2">Človek s svojo rabo vpliva na pestrost travniških vrst.</td></tr>
<tr><td></td><td>Skice različnih scenarijev: način rabe – posledica</td><td>Ob skicah kratka razlaga različnih načinov rabe in posledico rabe na BR in krajinsko pestrost. Poudarek na načinih rabe:
▪ ekstenzivna raba,
▪ intenzivna raba s preoravanjem,
▪ opuščanje rabe z zaraščanjem
▪ pozidava.</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"><u>Primeri izvedb:</u>

</td></tr>
<tr><td>OTROCI-ODRASLI
od 3. do 99. let</td><td>Didaktični element
»NAJ KOSEC«</td><td>Interaktivna igra za predstavitev različnih načinov košnje – in posledic tega načina rabe. Predstavljene bodo simulacije košnje z različnimi vrstami kosilnic, smeri košnje, hitrosti košnje, puščanje nepokošenih delov itd. ter spravila sena.
Predstavitev grafična in animacijska – simulacije.
Element v izgledu mini traktorja, interaktivna igra zbiranja točk – največ točk prinese izbira naravi najbolj prijaznih oblik košnje.</td></tr>
<tr><td colspan="3"> </td></tr>
</table>

3 Travnik je lahko navdih.		
	sedišče/ležišče s pogledom na model na sredini prostora zvok (ambientalni posnetek travnika) + vonj	Umestitev dela, namenjenega počitku in sprostitve v ambientu travnika z zvoki in vonjavami travnika za izkustveno doživetje življenjskega prostora. Del razstavnega prostora namenjen tudi razmisleku o pomenu rabe travnikov ter posvetitvi detajlom centralnega modela travnika. Primer izvedbe: NP Hohe Tauern Zentrum Mittersill

Povzetek naslovljenih Natura 20000 vrst in HT v prostoru 5:

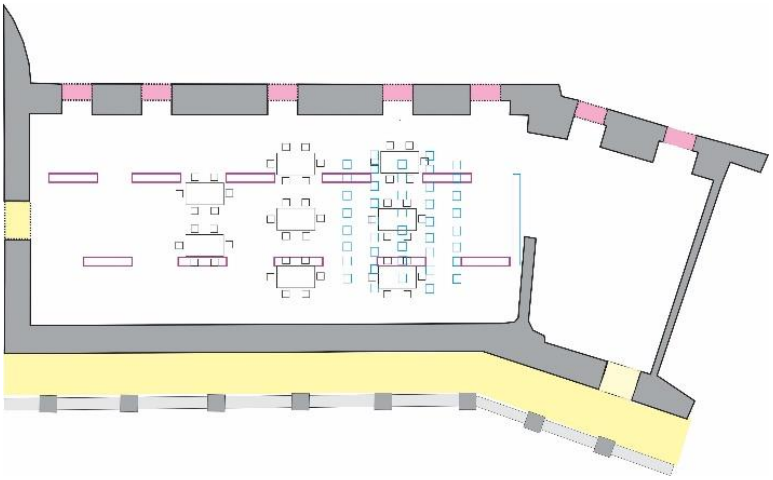
HT in vrste Priloga C PUN Goričko	foto + risbe + herbarijski preparat rastlin	Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (*Festuco-Brometalia*) (*pomembna rastišča kukavičevk) (HT_6210)
	foto + risbe + herbarijski preparat rastlin	Travniki s prevladujočo stožko (Molinia spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) (HT_6410)
	foto + risbe + herbarijski preparat rastlin	Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis*) (HT_6510)
	model (povečava npr. 20:1)	strašničin mravljiščar (*Phengaris teleius*) (SP_1059)
	model (povečava npr. 20:1)	temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*) (SP_1061)
	model (povečava npr. 20:1)	travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*) (SP_1065)
	model/preparat	prepelica (*Coturnix coturnix*) (A113)
Vrste Natura 2000 Goričko	model	hribski škrjanec (*Lullula arborea*) (A246)
	model/risba	močvirski cekinček (*Lycaena dispar*) (SP_1060)
	model/preparat	rjavi srakoper (*Lanius collurio*) (A338)
	model (2D) / preparat	bela štorklja (*Ciconia ciconia*) (A031)

Prostor 6 Naravoslovna učilnica

V prostoru 6 se skladno z razpoložljivimi finančnimi sredstvi vzpostavi naravoslovna učilnica, ki bo namenjena občasnim razstavam o naravi in biotski pestrosti na manjših samostoječih panojih ali stenskih panojih. Prostor bo prvenstveno namenjen izvedbi naravoslovnih dni in delavnic za ciljne skupine otrok in tematskim naravoslovnim dogodkom ter občasnim projekcijam naravoslovnih filmov ali predavanjem.

V primeru nezadostnih finančnih sredstev za zagotovitev nujno zahtevanih pogojev, kot je ureditev dostopnosti za gibalno ovirane do razstavnih prostorov ter izvedbe osnovne razstave, je ureditev prostora 6 opredeljena kot varianta 1. V primeru pomanjkanja finančnih sredstev za ureditev prostora 6, se izvede varianta 2 brez ureditve prostora 6.

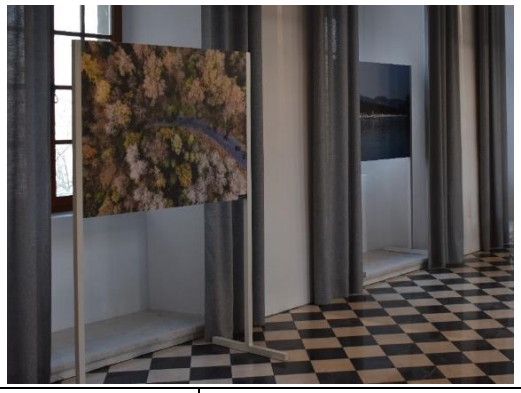
Tema 6	**Naravoslovna učilnica**
Pozicijski stavek	*Za učinkovito ohranjanje narave moramo naravo najprej spoznati, razumeti in predvsem občutiti.*

Prostor 6 – povzetek načrtovanih gradbeno-obrtniških del

Namestitev novih vrat med prostorom 4 in prostorom 6 (učilnica), vgradnja oken na zunanji strani (7), izvedba ometov. Ureditev strojnih instalacij in talnih oblog.

	Samostoječi razstavni panoji za občasne naravoslovne razstave	Samostoječi razstavni panoji večjega formata za naravoslovne razstave – naravoslovni fotonatečaji, projektne razstave, razstava ustvarjalnih izdelkov otrok, sodelujočih v različnih aktivnostih JZ KPG itd. Možnost gostovanja fotografij naravoslovnih fotografov iz Slovenije in regije.

	<u>Primeri izvedb:</u> 	
	Oprema za delavnice	Mize in stoli (50) za izvedbo naravoslovnih dni za šole in naravoslovnih delavnic za otroke in mladostnike
	Oprema za projiciranje	Projektor; samostoječa tabla oz. spustno projekcijsko platno za predvajanje naravoslovnih vsebin – predavanj, dokumentarnih filmov itd. za različne skupine obiskovalcev